

THE IMPORTANCE OF PSYCHOLINGUISTICS IN THE DEVELOPMENT OF LANGUAGE SKILLS OF STUDENTS IN GERMAN LANGUAGE LESSONS

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10156467>

Kambarov Nodirbek Mamatkodiurovich

Teacher of Andijan State Institute of Foreign Languages

Phone: +998887003050

ABSTRACT

this article discusses the importance of psycholinguistics in the development of language skills of students in German language classrooms. importance is emphasized. Using psycholinguistic knowledge, teachers can develop students' intercultural competence and communication skills during lessons. If the teaching of psycholinguistic principles is included in the curriculum of linguist teachers, it will positively serve to improve the results of language learning.

Key words

Cognitive process, psycholinguistics, German language, linguistics, intercultural competences, communicative skills, globalization.

NEMIS TILI DARSLARIDA O'QUVCHINING TIL KO'NIKMAKARINI RIVOJLANTIRISHDA PSIXOLINGVISTIKANING AHAMAIYATI

Qambarov Nodirbek Mamatqodiurovich

Andijon Davlat Chet tillari instituti o'qituvchisi

Phone:+998887003050

ANNOTATSIYA

ushbu maqolada nemis tilini o'qitish sinflarida o'quvchilarining til ko'nikmalarini rivojlantirishda psixolingvistikaning ahamiyati haqida so'z yuritiladi. Maqolada til o'rganish, tilni amaliyotga qo'llash va tilni o'rganish va o'rgatish jarayonida ijtimoiy va madaniy omillari ahamiyatini ta'kidlanadi. O'qituvchilar psixolingvistik bilimlardan foydalanib darslar mobaynida o'quvchilarning interkultural kompetensiyalarini va muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishlari mumkin. Psixolingvistik prinsiplarni o'qitish tilshunos va o'qituvchilarning o'quv dasturlariga kiritisa, til o'rganish natijalarini yaxshilash uchun ijobiy xizmat qiladi.

Kalit so'zlar

Kognitiv jarayon, psixolingvistika, nemis tili, lingvistika, interkultural kompetensiyalar, kommunikativ ko'nikmalar, globallashtirish.

ЗНАЧЕНИЕ ПСИХОЛИНГВИСТИКИ В РАЗВИТИИ ЯЗЫКОВЫХ НАВЫКОВ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ НЕМЕЦКОГО ЯЗЫКА

АННОТАЦИЯ

в данной статье рассматривается значение психолингвистики в развитии языковых навыков учащихся на занятиях немецкого языка. Используя психолингвистические знания, преподаватели могут развивать у учащихся межкультурную компетентность и коммуникативные навыки во время уроков. Если преподавание психолингвистических принципов будет включено в учебную программу учителей-лингвистов, это положительно послужит улучшению результатов изучения языка.

Ключевые слова

Когнитивный процесс, психолингвистика, немецкий язык, лингвистика, межкультурные компетенции, коммуникативные навыки, глобализация.

Kirish. Til o'rganish ko'plab omillarni o'z ichiga olgan murakkab aqliy jarayon hisoblanadi, bu jarayon aqliy, ijtimoiy va madaniy omillarni o'z ichiga oladi. Psixolingvistika, tilni tushunishni, foydalanishni va anglashni o'rganuvchi kognitiv jarayonlarni o'rganuvchi ilmiy soha hisoblanadi. O'qituvchilar o'quvchilarning til rivojlanish darajasiga mos keladigan samarali darslar tuzish uchun bu jarayonlarni tushunishlari zarurdir. Chet tili darslarida, xususan, nemis tilini darslarida o'qituvchilar usbu soha haqida muayyan tushunchaga ega bo'lish zarurdir, chunki bu til o'rganuvchilarning til ko'nikmalarini rivojlantirishda yordam beruvchi vosita bo'lib xizmat qiladi. Bu maqolada biz psixolingvistikaning nemis tilini o'qitish sinflaridagi talabalarining til ko'nikmalarini rivojlantirishda zaruriyati hamda ahamiyati haqida muhokama qilamiz.

Psixolingvistikaning til o'rganishda ahamiyati. Psixolingvistika lingvistikadan, psixologiyadan, neyrovetensiyadan va kognitiv ilm-fanidan foydalanib tuzilgan fanlararo soha hisoblanadi. U til tushunish, o'rganish, amaliyotda qo'llash va rivojlantirish kabi kognitiv jarayonlarga e'tibor qaratadi. Bu jarayonlarni tushunish orqali o'qituvchilar o'quvchilarning til o'rganish va rivojlanish jarayonlarini yaxshi tushunishlari mumkin.

Psixolingvistikaning muhim sohalaridan biri tilni tabiiy xolatda o'zlashtirishni o'rganishdir. Bu bolalar birinchi tilini qanday o'rganishlarini, shuningdek, katta yoshdagi odamlar ikkinchi yoki chet tillarini qanday o'rganishlarini kuzatishni o'z ichiga oladi. O'qituvchilar bu bilimlarni o'quvchilarning til rivojlanish darajasiga mos keladigan darslar tuzish uchun foydalanishlari mumkin. Boshqa bir psixolingvistik soha til amaliyotda qo'llash jarayonini o'rganishni o'z ichiga

oladi. Bu jarayon odamlarning tilni real vaqtda tushunish va ishlatishini tushunishga oid soha hisoblanadi. O'qituvchilar bu bilimlarni o'quvchilarni eshitish, gaplashish, o'qish va yozish ko'nikmalarini rivojlantiradigan mashg'ulotlar tuzish uchun foydalanishlari mumkin. Nihoyat, psixolingvistika til o'rganishda ijtimoiy va madaniy omillarning rolini ham o'rganadi. Bu ijtimoiy aloqalar va madaniy normalar til ishlash va o'rganishni qanday ta'sir qilishi tushuniladi. O'qituvchilar bu bilimlarni o'quvchilarning turli xarakterli o'yinlar, darslar davomida interkultural kompetentsiyalarini va kommunikatsiya ko'nikmalarini rivojlantirish uchun foydalanishlari mumkin. Til o'rganish, tildan foydalanish va chet tillarini o'rganish jarayonida ijtimoiy va madaniy omillar o'rganish, o'quvchilarni globallashtirish jarayoniga tayyorlash va uning notogri ta'sirlaridan himoya qilish uchun yordam beruvchi vosita sifatida xizmat qiladi. Bugungi kun sayin rivojlanib, axborotlar almashinuvi keskin bo'lgan zamonda turli madaniy tadbirlarda samarali tarzda axborot almashish muhimdir. Xalqaro bilim va muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish orqali o'quvchilar globallashtirib borayotgan dunyoning qiyinchiliklariga tayyorlanishadi. Xulosa qilish uchun, til o'rganish, undan foydalanish va chet tilini o'rganayotgan vaqt mobaynida ijtimoiy va madaniy omillar o'rganish, o'qituvchilar talabalarining talablari bo'yicha samarali til darslarini tuzish uchun zarurdir. Bu tushunchalarni tushunish orqali, o'qituvchilar til rivojlanish natijalarini oshiradigan qo'llanmalar yaratishi, talabalar interkultural kompetentsiyani rivojlantirishga yordam berish, kommunikatsiya ko'nikmalarini oshirishi maqsadga muvofiqdir

Til insonlararo aloqalarning asosiy tarkibi va kundalik hayotimizda ahamiyatli rol o'ynaydi. Bu muloqotni amalga oshirishning asosiy vositasi, va unda biz o'z fikrlarimizni, hissiyotlarimizni va ideyalarimizni samarali tarzda ifoda qila olamiz. Til o'rganish, tildan foydalanish va ushbu jarayonlar davomida sodir bo'ladigan ijtimoiy va madaniy omillar ham o'qituvchilar talabalarining til ko'nikmalari rivojlanishini tushunishlari kerak. Til o'rganish tilni anglash, o'zlashtirish jarayoni bo'lib, unda turli rivojlanish bosqichlari mavjud. Bu bosqichlar fonetika, sintaksis, semantika va pragmatik bosqichlarni o'z ichiga oladi. Fonologiya tilning ovoz tizimi, sintaksis so'zlar qanday jummalarga birlashtirilishi bo'yicha qoidalari, semantika so'zlar va jumla ma'nosi va pragmatika tilda ijtimoiy muloqotda ishlatilishi haqida ma'lumotlarni o'z ichiga oladi. Bu bosqichlarni tushunish o'qituvchilarining talabalarining til rivojlanish darajasiga mos keladigan dars rejalari tayyorlashga omil bo'ladi. Chet tilidan foydalanish esa boshqa muhim til o'rganish aspekti hisoblanadi. Bu quyidagi tarkibiy jarayonlarni o'z ichiga oladi, e'tibor, tasavvur, xotira va aniqlovchi. Tildan foydalanish tilni tushunish va tuzilish uchun muhimdir. Insonlar tilni tushunish va tuzilish bosqichlarini ko'rib chiqish

orqali o'qituvchilar talabalarining til tushunish va tuzilish ko'nikmalarini oshiradigan dars rejalari yaratishlari mumkin. Ijtimoiy va madaniy omillar ham til o'rganishda ahamiyatli rol o'ynaydi. Til faqat kommunikatsiyani amalga oshirish degani emas, balki madaniyat va shaxsiyatning aks etishi hamdir. Shuning uchun, o'qituvchilar ijtimoiy va madaniy omillarni til darslariga kiritish orqali talabalarining interkultural kompetentsiyasini rivojlantirishga yordam beradilar. Xalqaro kompetentsiya turli madaniyatlarni tushunish va qadrlashni, turli ijtimoiy kontekstlar bilan samarali tarzda axborot almashishni o'z ichiga oladi. Quyidagi sabablarga ko'ra, bu tushunchalarni o'rganish muhimdir:

1. Til o'rganish natijalarini oshiradi. Til o'rganish, tildan foydalanish va ushbu jarayon davomida ijtimoiy va madaniy omillarni o'rganish o'qituvchilarni talabalarining til rivojlanish darajasiga mos keladigan dars rejalari yaratishga yordam beradi. Tilni tushunish, ishlash va o'rganishda jihatdan qanday jarayonlarning ishtirok etishi haqida ma'lumotga ega bo'lgan holda, o'qituvchilar talabalarining til ko'nikmalarini samarali tarzda oshirishlari mumkin.

2. Talabalar interkultural kompetentsiyasini rivojlantirishga yordam beradi. Ijtimoiy va madaniy omillarni til darslariga kiritish talabalarining interkultural kompetentsiyasini rivojlantirishga yordam beradi. Interkultural kompetentsiya turli madaniyatlarni tushunish va qadrlashni, turli ijtimoiy kontekstlar bilan samarali tarzda axborot almashishni o'z ichiga oladi. Ijtimoiy va madaniy omillarni til darslariga kiritish orqali, o'qituvchilar talabalarining bu ko'nikmalarni rivojlantirishiga yordam berishlari mumkin.

3. Qo'llab-quvvatlovchi o'rganish muhitini taqdim etadi. Til o'rganish, ijtimoiy va madaniy omillar o'rganishni tushunish o'qituvchilarning talabalarini uchun qo'llab-quvvatlovchi o'rganish muhitini yaratishga yordam beradi. Talabalarining til ko'nikmalarini oshirish uchun mos keladigan materiallar va faoliyatlar taqdim etish orqali, o'qituvchilar talabalarining til ko'nikmalarini qo'llab-quvvatlovchi muhitda rivojlantirishlari mumkin.

4. Kommunikatsiya ko'nikmalarini oshiradi. Til o'rganish, til o'rgatish bu ikki jarayon mobaynida ijtimoiy va madaniy omillar o'rganish talabalarining kommunikatsiya ko'nikmalarini oshirishga yordam beradi. Til tushunish va ishlash jarayonlarini tushunish orqali, talabalar kommunikatsiya ko'nikmalarini samarali tarzda oshirishlari mumkin.

5. Talabalarni globallashtirishga tayyorlaydi va ularni uning salbiy oqibatlarini ta'siriga tushib qolishiga immunitet vazifasini o'taydi. Hozirgi globallashtirish dunyoda ikkinchi tilni o'rganish tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Tilni o'zlashtirish, tilni qayta ishlash va ijtimoiy va madaniy omillarni o'rganishning ahamiyatini tushunish o'qituvchilarga o'z talabalarini turli madaniy

kontekstlarda samarali muloqot qilish uchun zarur til ko'nikmalarini berish orqali globallashgan dunyoga tayyorlashga yordam beradi.

Chet tilini o'qitishga psixolingvistika tamoyillarini kiritish. Psixolingvistika, odamlarning tilni qanday ishlatishini, o'rganishini va olishini o'rganishga bag'ishlangan ilmiy soha hisoblanadi. Bu, tilni insonning o'zida qanday ishlaydi, bu sohada lingvistikadan, psixologiyadan va nevrologiyadan foydalaniladi. Psixolingvistik prinsiplarni chet tillarini o'qitishda qo'llash, o'qituvchilar o'quvchilarning talablari bilan mos keladigan darslar tuzishga yordam beradi. Psixolingvistika asosiy prinsipi tilni ishlab chiqarish kognitiv jarayonlari bilan bog'liqdir. Bu esa, diqqat, tasavvur, xotira va taxminlar kabi murakkab jarayonlarni o'z ichiga oladi. Shuning uchun o'qituvchilar o'quvchilarning til rivojlanish darajasiga mos keladigan darslar tuzish uchun bu jarayonlarni ko'rib chiqishi kerak. Misol uchun, o'qituvchilar tasvirli ko'rsatmalar, diagrammalar va videolardan foydalanib, o'quvchilarning vazifa va grammatika tushunchalarini tushuntirishi mumkin. Boshqa bir psixolingvistik prinsip tilni olishning bir qancha bosqichlardan iborat ekanligini ko'rsatadi. Bu bosqichlar fonetika, sintaksis, semantika va pragmatika kabi turli sohalarga tegishlidir. O'qituvchilar o'quvchilarning til rivojlanish darajasiga mos keladigan darslar tuzish uchun bu bosqichlarni tushunishi kerak. Misol uchun, o'qituvchilar o'quvchilarning fonetik yodgorligi va talaffuz ko'nikmalarini rivojlantirish uchun qo'shiqlar, rasmlar va o'yinlardan foydalanishi mumkin.

Psixolingvistika, til o'rganishda mohiyatning muhim ahamiyatini ta'kidlaydi. Til faqat qoidalardan iborat emas, balki madaniyat va identitetning aks etuvchisi hamdir. Shuning uchun o'qituvchilar o'quvchilarning interkultural kompetentsiyalarini rivojlantirish uchun darslarda ijtimoiy va madaniy omillarni ham qo'llashlari kerak. Interkultural kompetentsiya turli madaniy kontekstlarda effektiv tarzda kommunikatsiya qurishni o'rgatadi. Psixolingvistik prinsiplarni chet tillarini o'qitishda qo'llash, o'qituvchilar o'quvchilarning til rivojlanish darajasiga mos keladigan darslar tuzish uchun foydalanishlari mumkin. Bu, o'quvchilarning til ko'nikmalarini rivojlantirishda va ularga qo'llanishga mos keladigan darslar tuzishda yordam beradi. Shuningdek, psixolingvistika til o'rganishda qayta ko'rib chiqishning muhimligini ta'kidlaydi. O'quvchilar tilni ishlatish va tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish uchun qayta ko'rib chiqishga ehtiyoj tuyadilar. O'qituvchilar xatoliklarni to'g'rilash, namunaviy tarzda ko'rsatish va o'quvchilarning ideyalarini ifodalash uchun ko'maklashishi mumkin. Nihoyat, psixolingvistika til o'rganishda motivatsiyani ta'kidlaydi. Motivatsiya tilni o'rganishda muhim ahamiyatga ega bo'ladi. O'qituvchilar o'quvchilarning qiziqishlariga va talablari bilan mos keladigan darslar tuzish orqali ularga

motivatsiyasini va darsga bo'lgan qiziqishini oshiruvchi darslar orqali ushbu bosqichni osonlashtirishlari mumkin.

Xulosa. Psixolingvistika nafaqat nemis tilini o'qitish sinflaridagi o'qituvchilar uchun balki barcha chet tili o'qituvchilari, tilshunoslar uchun zaruriy sohadir. Tilni tabiiy ravishda o'rganish va amaliyotda foydalanish jarayonlarida qatnashadigan psixologik va kognitiv jarayonlarni tushunish orqali o'qituvchilar o'quvchilarning til ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradilar. Shuningdek, ular o'quvchilarning turli xil vaziyatlarda interkultural kompetentsiyalarini va kommunikatsiya ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam berishadi. Shuning uchun, o'qituvchilar psixolingvistik prinsiplarni o'qitishni o'qituvchi va tilshunoslarni praktikalariga kiritsa, til o'rganish natijalari sezilarli darajada oshishiga xizmat qiladi. Psixolingvistika prinsiplarini chet tillarini o'qitishda qo'llash, o'qituvchilar o'quvchilarning talablari bilan mos keladigan darslar tuzishga bevosita xizmat qiladi. Til ishlab chiqarish kognitiv jarayonlarini, tilni o'rganish bosqichlarini, mohiyatning muhimligini, qayta ko'rib chiqishni va motivatsiyani tushuntirish orqali o'qituvchilar o'quvchilarni til ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shuningdek, ularga xalqaro kompetentsiyalarini rivojlantirish va global dunyoga tayyorlash uchun kerakli ko'nikmalarini o'rgatishda yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Gass, S. M., & Mackey, A. (Eds.). (2015). *The Routledge handbook of second language acquisition*. Routledge.
2. Ellis, R. (2008). *The study of second language acquisition* (2nd ed.). Oxford University Press.
3. Bygate, M., Skehan, P., & Swain, M. (Eds.). (2001). *Researching pedagogic tasks: Second language learning, teaching and assessment*. Pearson Education.
4. VanPatten, B., & Williams, J. (Eds.). (2015). *Theories in second language acquisition: An introduction*. Routledge.
5. Schmitt, N., & Celce-Murcia, M. (Eds.). (2002). *An overview of applied linguistics*. Longman.
6. Spolsky, B., & Hult, F. M. (Eds.). (2010). *The handbook of educational linguistics*. Blackwell Publishing.
7. Doughty, C., & Long, M. H. (Eds.). (2003). *The handbook of second language acquisition*. Blackwell Publishing.
8. Larsen-Freeman, D., & Cameron, L. (Eds.). (2008). *Complex systems and applied linguistics*. Oxford University Press.
9. Kramsch, C. (2002). *Language and culture*. Oxford University Press.

10. Lightbown, P. M., & Spada, N. (2013). How languages are learned (4th ed.). Oxford University Press.

Oripovna, A. I., Maxammadjonovna, S. L., Odiljonovich, Y. I., & Pazlidinovich, Q. O. T. (2022). Speech chain and repeated nomination in different system languages. *Linguistics and Culture Review*, 6(S2), 485-490.